

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-38>

**“LANGUAGE DOCTRINE” AND UKRAINIAN LANGUAGE
MODEL BY SVYATOSLAV KARAVANSKY**

**«МОВНА ДОКТРИНА» І МОДЕЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
СВЯТОСЛАВА КАРАВАНСЬКОГО**

Kashyrina I. V.   Каширіна І. В.

*Candidate of Philological Sciences,
Assistant Professor at the Department of
Foreign Philology and Translation
National University ‘Zaporizhzhia
Polytechnic’
Zaporizhzhia, Ukraine*

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземної філології та
перекладу
Національний університет «Запорізька
політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Основи розуміння теорії та потенціалу творчого методу перекладача вітчизняними та зарубіжними вченими [7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14]. Зазначені напрацювання спонукають до потрактування творчого методу Святослава Караванського як вагомого джерела смислів, що актуалізуються в процесі трансляції та являють собою мовотворчість перекладача. Зокрема, йдеться про взаємозв'язок між творчим методом Святослава Караванського і його так званою «мовною доктриною» та моделлю відродженої від наслідків лінгвоциду української мови. У розумінні творчості перекладача як передусім мовотворчості ми йдемо за мовоцентричною концепцією творчості у перекладі дослідника О. Ребрія, зосереджуючись на творчому методі перекладача як на інструменті для реалізації творчого потенціалу перекладу [Ребрій, с. 163].

Заглиблення у дослідження творчого методу Святослава Караванського виявило наступні особливості мовотворчості перекладача. Все мовне багатство ідіостилу митця ґрунтується на його творчому кредо й оприявлюється у власноруч розроблених принципах розвитку поетичної мови за законами краси. Її масив тумач, *по-перше*, систематизував відповідно до власноруч розроблених правил, які називає «мовною доктриною, яка б орієнтувала мовців у словесному океані і про яку пише: «На ділі, в Україні існують дві тенденції мовлення: українська традиційна і українська офіційна, накинута згори. Сьогодні ці тенденції очікують уніфікації. Отут і придалися б правила відродження» [3, с. 140]. *По-друге*, зафіксував у «Практичному словнику синонімів української мови» (витримав 3 перевидання), «Російсько-українському словнику складної лексики» (витримав 2 перевидання) та «Словнику рим української мови» [4; 5; 6], з опертям на зауваги, наведені у низці

мовознавчих видань [1; 2; 3]. *По-третє*, С. Караванським розроблено *лінгвографічну модель української мови*, що є багатошаровою та просторовою складною конструкцією, що відроджує а) фонетичний рівень української мови: укладено звукову абетку української мови та розроблено канали й підканали чоловічих, жіночих і дактилічних рим української мови («Словник рим української мови» фіксує 60 000 римованих пар й «може з успіхом заступати орфографічний та орфоепічний словники» [6; с. II]); б) лексичний рівень української мови (лексеми та їхні морфологічні варіанти, новотвори й призабуті мовні форми згруповано у вигляді 20 000 синонімічних рядів, представлених у «Практичному словнику синонімів» [4]); в) морфологічний рівень (українською мовою перекладено й систематизовано у вигляді «Російсько-українського словника складної лексики» [5] російські дієслова, вперше в історії української лексикографії перекладено й систематизовано утворені від кожного з них дієприкметники та інші граматичні форми); г) перекладено українською мовою та систематизовано у «Російсько-українському словнику складної лексики» фразеологічні звороти, крилаті вирази, цитати з літературних творів. Отже, модель відродженої української мови С. Караванського включає в себе а) канал зв'язку з мовою колонізатора через абсорбцію питомо українських форм, раніше привласнених колонізаційною лінгвокультурою («Російсько-український словник складної лексики» містить 35 000 перекладів [5]), б) канал зв'язку з мовами народів вільного світу, оскільки схему нагромадження звукових сигналів у «Словнику рим» [6], на думку С. Караванського, цілком можна застосувати для цілісної візії інших національних мов.

До С. Караванського, своє бачення літературної української мови перекладачі відображали в різноманітті стильових ознак, притаманних їхнім творчим методам. Тому прагнення С. Караванського плекати чистоту рідного слова органічно переплітається з поглядами відомих майстрів художнього слова: М. Лукаш, використовуючи фольклорний, розмовний пласт, активізував забуту лексику, Г. Кочур мав завжди наповні лексику, синтаксис і фоніку фольклору, Борис Тен вживав у перекладах архаїзми.

Створена С. Караванським *лінгвографічна модель відродженої української мови* є вкрай новаторською, і понині не має аналогів. За основу С. Караванський бере розроблений власноруч специфічний *звуковий алфавіт*, в якому всі звуки нашої мови записано у двох рядах: голосному ([И / Е / А / О / У]) та приголосному ([P' / P / Л' / Л / Й' / Й / Н' / Н / М' / М / В' / В / Ф' / Ф / Б' / Б / П' / П / Д' / Д / Т' / Т / Г' / Г / К' / К / Г' / Г / Х' / Х / З' / З / С' / С / ДЗ' / ДЗ / Ц' / Ц / Ж' / Ж / Ш' / Ш / Щ' / Щ / Дж' / Дж / Ч' / Ч]). *Звуки* подано як *звукові сигнали*, класифіковано у

рубрики за допомогою «методів словникування» (термін С. Караванського [6; с. v]), на чолі яких – *лінгвографічний* (на відміну від традиційного лексикографічного). Зазначемо, що до С. Караванського в Україні зроблено спробу створити словник рим. Його оцінку С. Караванський дає у 23 інтернет-сеансі наших інтерв'ю: «Ведучи мову про «Словник рим», варто згадати про історію словників рим в Україні. До появи мого словника рим, в Україні вийшов «Словник рим» мовознавця Бурячека. Я бачився із п. Бурячком 1960/1961 року у Львівському університеті ім. І. Франка. Я пояснював йому потребу зміни абетки у словнику рим, але він її, як виявилось після видання його словника, не прийняв, за винятком того, що поділив увесь словник на 5 розділів, відповідно до кількості основних голосівок в нашій мові: И, Е, А, О, У. Це він прийняв, але зберіг порядок голосівок традиційної абетки: А, Е, И, О, У. Тим він знизив легкість пошуку рим з подібними приголосними: -ид – ит, -иб – ип, -из – ис тощо. На мою думку, це головний недолік його словника».

Створена С. Караванським *модель* відкриває особливий аспект його творчого методу, який сам перекладач назвав «*римотворчим*» [6, с. xv]. Вважаючи римотворчість «наріжним каменем» свого творчого методу, С. Караванський міркує так: «Наша мова дає змогу поетам і перекладачам “працювати” з усіма можливими в поезії римами, і цю універсальність нашої мови перекладач має не нехтувати, а розвивати». С. Караванський підкреслював, що «Словник рим української мови» [6] фіксує не тільки основний словниковий склад нашої мови, а й специфічну лексику, властиву поетичній мові. Тож створена модель охоплює не тільки рівні мови (від фонетичного до граматичного), а й стилі (від розмовного до поетичного), а тому перетворює «Словник рим української мови» на джерело перекладацької римотворчості й експресивних контрастів й зсувів у текстах перекладів.

Отже, перекладацька мово- та мовленнєва творчість Святослава Караванського охоплює оприявлює себе на фонетичному та лексичному рівнях, що значно ускладнює та урізноманітнює вибір майстром красного письменства перекладацьких стратегій і тактик та водночас відкриває широкі можливості для розширення виражальних засобів української мови як цільової.

Література:

1. Караванський С. До зір крізь терня, або хочу бути редактором. Львів: БаК, 2008. 120 с.
2. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». Київ : ВЦ «Академія», 2001. 240 с.
3. Караванський С. Секрети української мови. Львів : БаК, 2012. 536 с.

4. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Львів : БаК, 2012. 536 с.
5. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Київ : Академія, 1998. 709 с.
6. Караванський С. Словник рим української мови. Львів : «БаК». 2004. 1048 с.
7. Коломієць Л. В. Мовно-стильові виміри творчого методу перекладача : на матеріалі українських перекладів Шекспірових сонетів. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. праць. Київ, 2000. С. 192–202.
8. Крива Б. С. Світоглядні аспекти художнього перекладу. Київ : Наукова думка, 1985. 127 с.
9. Мазур О. В. Перекладацький метод Анатолія Онишка: дис. ... канд. філол. наук: 10. 02. 16. Київ, 2011. 281с.
10. Новикова М. О. Перекладацький світ Григорія Кочура: вступна стаття / Г. Кочур // *Друге відлуння: Переклади*. Київ : Дніпро, 1991. С. 5–22.
11. Радчук В. Д. Перекладацький метод Миколи Лукаша. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2010. Вип. 30. С. 53–60.
12. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. 376 с.
13. Munday J. *Introducing Translation Studies*. N. York : Routledge, 2001. 222 p.
14. *The Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. / Mona Baker, Kirsten Maimkjaer (ed.). London; New York : Routledge, Taylor and Francis Group, 2005. 690 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-39>

TRANSLATION OF ENGLISH TELESCOPIC UNITS

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ ТЕЛЕСКОПІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Kuznietsova I. V.   **Кузнєцова І. В.**

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Theory and Practice of Translation
Zaporizhzhia Polytechnic National
University
Zaporizhzhia, Ukraine*

*кандидат філологічних наук
доцент кафедри теорії
та практики перекладу
Національний університет
«Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Питання про передавання телескопічних одиниць під час перекладу є актуальним, оскільки блендинг на сьогодні отримує все більш широке